

kakav sociolog mora biti – blag u ophođenju, ali nemilosrdno kritičan u analizi društva«. Dragan Markovina navodi da »nas je napustio vrhunski sociolog, čije radove treba čitati i uz čije uvide je mnogo lakše razumjeti društvo koje nas okružuje«.

Sumirajući sve što je o njemu napisano u četvrtoj cjelini, ali što nedvojbeno proizlazi i iz ostalih dijelova ove knjige, Zoran Malenica bio je uvažen kao vrsni znanstvenik široka obrazovanja, odličan pedagog koji je obrazovao brojne naraštaje splitskih pravnika i sociologa, vrijedan kolega i suradnik te, napokon, dobar čovjek. Posebno valja istaknuti priloge njegovih studenata, koji govore o tome da je bio omiljeni profesor, uvažavan i rado slušan predavač, strog ali pravedan ispitivač, nastavnik koji je uvijek imao vremena za pitanja i srdačne razgovore sa studentima, kojima je rado davao savjete i poticao ih na daljnje obrazovanje.

Velimir Karabuva
Split

VI. nacionalni sociološki kongres Hrvatskoga sociološkog društva »Struktura i dinamika društvenih nejednakosti«

Zagreb, 7. – 8. travnja 2017.

Pod temom strukture i dinamike društvenih nejednakosti, u Zagrebu je početkom travnja 2017. godine održan šesti po redu nacionalni sociološki kongres Hrvatskoga sociološkog društva. Dvodnevni kongres okupio je više od 40 izlaganja podijeljenih u 10 sesija u kojima je sudjelovalo više od 80 izlagača. Kongres je otvoren uvodnim govorom predsjednice Hrvatskoga sociološkog društva Jasminke Lažnjak, u kojemu je ona istaknula rastući međunarodni interes za pitanje društvenih nejednakosti te naglasila važnost istraživanja nejednakosti u hrvatskom društvu, pogotovo uslijed problema nezaposlenosti, siromaštva i iseljavanja mladih.

Po otvorenju Kongresa slijedila je plenarna sesija pod nazivom »Teorijski i empirijski aspekti društvenih nejednakosti«. U prvom su izlaganju Dražen Cepić i Karin Doolan pružili pregled teorijskih i metodoloških pristupa problemu klase u studijama objavljenim u vodećim sociološkim časopisima u razdoblju od 2006. do 2016. Slobodan Cvejić je u sljedećem izlaganju dao pregled kratke povijesti i suvremenih formi socijalne ekonomije uz fokus na njezinu političku važnost, društvene koristi te kontroverzije. Da krizi usprkos

nije moguće govoriti o značajnom rastu dohodovnih nejednakosti u Europskoj uniji od početka 21. stoljeća (no o rastu percepcije nejednakosti jest), dio je rezultata makroanaliza koje je predstavio Zoran Šučur. Posljednje predavanje u plenarnoj sesiji održali su Ivo Bičanić, Željko Ivanković i Matija Kroflin. Autori su zaključili kako je u razdoblju od 2002. do 2015. nejednakost plaća u Hrvatskoj porasla, pri čemu je uslijed krize smanjen udio najnižih plaća u ukupnim plaćama.

Prvu sesiju, pod nazivom »Rodni aspekti društvenih nejednakosti« otvorili su Inga Tomić-Koludrović, Mirko Petrić i Augustin Derado, koji su na temelju analize mikrodiskursa temeljenih na 120 intervjua provedenih u Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji te Bosni i Hercegovini iščitali dubinske rodne nejednakosti – »moduse privatnog patrijarhata«, ali i moduse njihovih promjena. Inga Tomić-Koludrović i Mirko Petrić, ovaj put uz Ivana Puzeka, autori su i drugog izlaganja sesije posvećene rodnim pitanjima, u kojem su na temelju kvantitativnih analiza zaključili da se rodna nejednakost u podjeli poslova u kućanstvu smanjuje te su iznijeli rezultate analize rodnog tradicionalizma. Anketno istraživanje Marije Babović i Jelene Milinović provedeno u Republici Srpskoj pokazalo je postojanost ekonomskih nejednakosti žena i muškaraca kroz generacije te lociralo korijene lošijega radnog i ekonomskog položaja žena već u razdoblje djetinjstva. U posljednjem izlaganju te sesije, Anita Dremel fokusirala se na suptilne načine

na koje obrazovni sustav participira u stvaranju i održavanju društvenih nejednakosti pri čemu, prema tumačenju autorice, »nulti kurikulum« – izostavljeni i prešućeni sadržaji u obrazovanju – ima iznimnu ulogu.

Na početku druge sesije, »Prostorni aspekti društvenih nejednakosti«, Filip Majetić, Miroslav Rajter i Mislav Dević predstavili su nalaze istraživanja o društvenom kapitalu stanovništva Hrvatske u sredinama različitog stupnja urbaniziranosti te identificirali, između ostaloga, trend opadanja druženja s prijateljima s porastom urbaniziranosti. Velike i rastuće ekonomske nejednakosti među klasama u velikim urbanim središtima Srbije identificirale su Mina Petrović i Jelisaveta Petrović na temelju longitudinalnog istraživanja. Sreten Jelić i Milica Vasić upozorili su na nejednakosti među poljoprivrednim gospodarstvima, snažan trend smanjenja poljoprivrednog stanovništva i loše strukturno stanje sela u Srbiji. Posljednje izlaganje u sesiji održao je Krešimir Žažar, koji je iznio analizu nejednakosti u životnim mogućnostima između sela i urbanijih sredina unutar Krapinsko-zagorske županije te pozvao na temeljita istraživanja nejednakosti između sela i gradova u Hrvatskoj.

Treća sesija, pod nazivom »Društvene nejednakosti u socijalizmu i postsocijalizmu«, započela je izlaganjem Petre Rodik, Tea Matkovića i Mislava Žitka, koji su na temelju retrospektivnih anketnih podataka identificirali nejednakosti u obrascima stanovanja (»stambenim karijerama«) u Hrvatskoj,

pri čemu su naglasak stavili na generacijske razlike. U idućem izlaganju Josip Pandžić analizirao je nenamjeravane posljedice stambene tranzicije ističući velike stambene nejednakosti s obzirom na sustav stanovanja centriran na posjedovanje i nasljeđivanje, nastao iz privatizacije državnih stanova. Marija Babović je usporedila strategije kućanstava u Srbiji u tri vremenska presjeka (od 2003. do 2012.), povezujući ih s glavnim strukturnim promjenama društva uslijed tranzicije i ekonomske krize. U posljednjem su izlaganju Ivan Burić, Vuk Vuković i Aleksandar Štulhofer analizom na razini županija zaključili kako je udio poljoprivrednog stanovništva s kraja šezdesetih godina 20. stoljeća prediktor suvremene razine egalitarnog sindroma, što prema autorima govori u prilog Županovljevoj tezi kako je egalitarni sindrom naslijeđe agrarne kulture.

Četvrta sesija nosila je naziv »Suvremena medijska istraživanja«. Paško Bilić, Ivo Furman i Savaş Yildirim istražili su utjecaje vlasništva i ideologije u medijima na izvještavanje o izbjegličkoj krizi kroz analize medijskog diskursa prije i poslije napada koji su uključivali seksualno nasilje u Kölnu. Antonija Čuvalo, Zrinjka Peruško i Dina Vozab istražile su medijske publike u Hrvatskoj te identificirale tri generacije i njihove habitualne preferencije u korištenju medija. Taj tim autorica u svojoj je drugoj prezentaciji analizirao narav publika neprofitnih medija u Hrvatskoj za koje su utvrdile kako imaju više razine političke participacije, odgovorno-

sti i informiranosti u odnosu na publike profitnih medija. Sesiju su zatvorili Ana Ciprić i Ivan Landripet izlaganjem rezultata istraživanja razvoja zadovoljstva tjelesnim izgledom kod adolescentica, pri čemu su testirali odnose dimenzija (ne)zadovoljstva, identificirali moguće protektivne faktore i razmotrili utjecaj internetskih društvenih mreža.

Petu sesiju, »Migracije, marginalne grupe i društvene nejednakosti«, otvorili su Saša Božić i Simona Kuti izlaganjem temeljenim na analizi nejednakosti u transnacionalnim vezama osoba, mreža i organizacija, osobito s obzirom na umrežavanje, društveno isključivanje, razlike u kapitalima te migrantski status. Percepciju o tražiteljima azila u Hrvatskoj među stanovništvom istočne Slavonije i grada Zagreba prije i poslije ekonomske krize istražili su Margareta Gregurović i Drago Župarić-Iljić. Dragan Todorović i Dragoljub Đorđević propitali su mehanizme integracije Roma u Srbiji fokusirajući se na fenomen konvertiranja na protestantizam kao mogućnosti napuštanja marginalnoga etno-klasnog položaja Roma. Posljednje izlaganje u sesiji održala je Iva Grubiša, propitujući mogućnosti integracije i emancipacije migranata u studiji slučaja migrantskoga kulinarskog jezičnog kolektiva Okus doma iz Zagreba.

Posljednju, šestu, sesiju prvog dana Kongresa, pod nazivom, »Socijalna mobilnost, djeca, mladi i društvene nejednakosti«, otvorila je Dunja Potočnik izlaganjem rezultata više istraživanja međugeneracijske mobilnosti u Hrvatskoj, iz kojih proizlazi da postoje raz-

mjerno stabilni obrasci društvene reprodukcije obrazovnoga i društvenog status mladih. Sličnu temu u Srbiji je obradila Danijela Novaković, zaključujući da mehanizmi društvene mobilnosti doživljavaju svoj raspad dok je politička elita za taj problem nezainteresirana. U idućem izlaganju Ksenija Klasnić predstavila je analizu odnosa između vjerovanja u mitove o silovanju, sklonosti neoseksizmu te učestalosti konzumacije medijskih sadržaja i pornografije kod srednjoškolaca. Posljednje izlaganje u ime grupe autora predstavila je Sandra Šević. Autori su na temelju dviju studija procijenili prevalenciju i korelate prihvaćanja, odbijanja i otpora prema cijepljenju djece u Hrvatskoj.

Drugi dan Kongresa započeo je okruglim stolom »Oblici, razmjeri i društvene implikacije fleksibilizacije i prekarizacije rada« na kojem su sudjelovali Predrag Bejaković, Hrvoje Butković i Teo Matković iz Hrvatske te Miroljub Ignjatović i Aleksandra Kanjuo Mrčela s Ljubljanskog sveučilišta, uz Krešimira Žažara kao moderatora.

Sedmu su sesiju otvorili Saša Puzić i Iva Košutić izlažući svoje istraživanje obrazovnih ishoda i odluka temeljeno na kombiniranju Bourdieuove teorije kulturne reprodukcije i Boudonova pristupa teorijama racionalnog izbora. U idućem su izlaganju Iva Košutić i Boris Jokić predstavili rezultate kvalitativnog istraživanja transgeneracijske reprodukcije obrazovnih nejednakost na temelju intervjua o perspektivama i aspiracijama 30 učenika osnovnih škola i njihovih roditelja. Obrazovanje mladih

bilo je u fokusu i trećeg izlaganja, u kojemu su Tanja Vučković Juroš i Jelena Ogresta analizirale teškoće koje mladi odrasli u obiteljima primaocima socijalne pomoći doživljavaju u prevladavanju obrazovnih nejednakosti. Posljednje izlaganje održao je Toni Pranić s ciljem ilustriranja glavnih problema društvene solidarnosti i pravednosti u Hrvatskoj kroz prizmu systemske teorije te analitičke sociologije.

Osma sesija, »Konzervativizam, seksualnost i društvene nejednakosti«, započela je izlaganjem Marka Mrakovčića i Edgara Buršića koji su izložili rezultate anketnog istraživanja studenata u Rijeci kojim su testirali primjenjivost Skale društvenog i ekonomskog konzervativizma (*SECS*) u Hrvatskoj te povezanosti društvenog konzervativizma i različitih mjera društvenih vrijednosti. Sandra Šević, Jasmina Mehulić i Aleksandar Štulhofer u svojem su istraživanju provjerili recentni nalaz o negativnoj povezanosti između izloženosti seksualno eksplicitnim medijskim sadržajima i akademskog uspjeha kod belgijskih učenika te zaključili kako kod zagrebačkih i riječkih učenika nisu pronašli sličan efekt. U idućem izlaganju, Matija Sinković oslovio je rijetko istraživano pitanje seksualnosti starijih osoba, predstavljajući posljedice negativne stereotipizacije i diskriminacije starijih osoba po pitanjima seksualnosti i seksualnog zdravlja i predložio teorijski okvir za daljnja istraživanja te problematike. Naposljetku, Goran Koletić iznio je analizu nastalu na uzorku od 1 653 srednjoškolaca prema kojoj nije

utvrđena povezanost između učestalosti konzumacije pornografije i rizičnoga seksualnog ponašanja.

Devetu sesiju, »Društveno organiziranje i društvene nejednakosti«, otvorili su Gojko Bežovan, Jelena Matančević i Danijel Baturina s analizom utjecaja dosadašnjeg razvoja organizacija civilnog društva na smanjenje društvenih nejednakosti u Hrvatskoj. U idućem je izlaganju Jasmina Božić u ime grupe autora predstavila eksploracijske rezultate djelovanja zaklada u Hrvatskoj na temelju kvalitativnog istraživanja (30 intervjuja) s predstavnicima zaklada. U trećem izlaganju, Dragan Bagić je predstavio rezultate istraživanja objašnjenja pada udjela sindikalno organiziranih radnika, koji su pokazali da je od utjecaja ekonomske krize mnogo važniji bio kohortni, generacijski efekt. U posljednjem izlaganju Krno Kardov i Dragan Bagić su prezentirali dosadašnje spoznaje o veteranskoj populaciji u Hrvatskoj i rezultate ankete na nacionalnom uzorku veterana te se založili za nove teorijske pristupe u istraživanjima te problematike.

Posljednja, deseta, sesija Kongresa nosila je naziv »Veliki podaci, kulturna potrošnja i društvene nejednakosti«. Otvorili su je Mirko Petrić, Željka Zdravković i Inga Tomić Koludrović te predstavili analizu nejednakosti u pristupu kulturi, odnosno detaljne uvide u

kulturnu potrošnju s obzirom na pripadnost »objektivnim« klasama i klasnim frakcijama u hrvatskom društvu. Teme vezane uz kulturnu potrošnju nastavili su i Krešimir Krolo, Sven Marčelić i Željka Tonković istraživanjem kulturnih preferencija i kulturne potrošnje mladih u urbanim središtima na Jadranu te njihove povezanosti s indikatorima socioekonomskog statusa i kulturnog kapitala njihovih roditelja. Sesiju su zaključili Dalibor Savić i Dušan Kondić pregledom novih nejednakosti koje nastaju u uporabi analiza »velikih podataka« (*big data*) te pregledom javnih politika s potencijalom za ograničavanje (re)produkcije nejednakosti u tom novom polju odnosa moći u društvu.

Kongres je završio plenarnim zatvaranjem, tijekom kojega su predstavnici Hrvatskoga sociološkog društva na čelu s reizabranom predsjednicom Jasminkom Lažnjak zahvalili na povećanom interesu za taj skup i na njegovoj internacionalizaciji, o čemu svjedoči neuobičajeno velik broj izlaganja te povećan broj izlagačica i izlagača iz drugih zemalja. Osim toga, konstatirali su zadovoljstvo očitim porastom kvalitete i istraživačkog obuhvata hrvatske sociologije, a s tom bi se procjenom svako složio i autor ovog prikaza.

Augustin Derado

*Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
– Područni centar Split*